

Kristiansand
kommune

Kommuneplanens arealdel for Kristiansand 2023 - 2034

Samlet innspill fra medvirkningsarrangementer

25.08.2022

Innhold

1. Innledning	3
2. Klima og miljø	4
2.1. Medvirkning knyttet til klima- og miljøstrategi	4
2.2. Innspill til kommuneplanens samfunnsdel – klima og miljø	5
3. Senterområder, stedsutvikling og boligbygging	7
3.1. Digitalt innspillsmøte til ny folkehelsestrategi	7
3.2. Kulturstrategiens postkasser	8
3.3. Stedskvaliteter og transportløsninger i hverdagen	8
3.4. '3 på gata' – Tangvall, Nodeland, Vågsbygd, Rona, Hamresanden	12
3.5. Kunst i stedsutvikling – med intervju av barn og innbyggere på Slettheia	13
3.6. Deltakelse på BYLAB og bydelsfest på Tinnheia	14
3.7. Spørreundersøkelse til elevrådene og fritidsklubbene	16
3.8. Barn og unge i Hånes og Randesund	16
3.9. Arrangement under Barnas arkitekturdag 2021	17
3.10. Dialog med lag, foreninger og interessegrupper øst for Topdalsfjorden	18
3.11. Ungdata for Kristiansand 2022	19
4. Næring	21
4.1. Dialogmøte med næringslivet i vest	21
4.2. Dialogmøte med næringslivet – Kristiansand	22
4.3. Dialogmøte med Kvadraturforeningen og gårdseierforeningen	24
4.4. Innspill fra Næringsforeningens nettverk for unge ledere - U40	25
4.5. Trainee Sør Alumni	29
4.6. Bedriftsmøter	31
5. Blå- grønnstruktur	39
5.1. Innlegg på kveldsmøte i skogeierlaget, august 2021	39
5.2. Møte med alle faglagene i landbruket	39
5.3. Dialogmøte med fiskerinæringen	40
5.4. Stand på torget under Miljøuka 2021 – Bærekraftig sammen	41

1. Innledning

Medvirkning er viktig for å øke kvaliteten i plan- og beslutningsgrunnlaget, ivareta mangfoldet i samfunnet, fremme engasjement og lokal tilhørighet, og bidra til gjensidig læring og demokratiutvikling. Plan- og bygningsloven forutsetter at alle kommunale planprosesser skal være åpne, forutsigbare og legge til rette for medvirkning. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge.

God by- og stedsutvikling handler mye om å bygge videre på de kvalitetene som allerede er der. Inngående lokalkunnskap er grunnleggende for å identifisere hva som fungerer godt, hva som er viktig for stedets identitet og potensial for fremtida. Derfor har det vært viktig å ha løpende dialog og medvirkning i arbeidet med arealdelen.

Høsten 2019 og i januar 2020 ble det gjennomført mange medvirkningsarrangementer som del av arbeidet med samfunnsdelen. I dette arbeidet var FNs bærekraftsmål sentrale. Innspill fra medvirkningsarbeidet til kommuneplanens samfunnsdel er brukt i utarbeidelsen av arealdelen. Mange innspill knyttet seg til hvordan kommunen kan møte de globale endringene med lokale forutsetninger. Klimavennlig transport, ny teknologi og ren energi, redusert forurensning, bærekraftig bygg- og anleggsbransje, jordvern og naturområder ble nevnt. Møteplasser og rekreasjonsområder, sosiale felleskap og kulturtilbud for alle til alle årstider, boformer og gode tjenester er blant mange andre tema som er relevante for arbeidet med arealdelen.

Medvirkning i andre kommunale plan- og strategiprosesser har også bidratt med mer kunnskap om temaer som blant annet kunst, kultur, folkehelse, klima og miljø og sosial bærekraft.

En medvirkningsplan for arealdelen ble behandlet i formannskapet i april 2021. Denne sa noe om ambisjoner, målgrupper og temaer som det var behov for informasjon og dialog om. Medvirkning i prosessen med arealdelen har dermed pågått siden våren 2021 i både fysiske og digitale former – alt etter hva pandemien gav mulighet for. Medvirkning har gått parallelt med utredningsarbeidet i kommunen. Innspillene som kommunen har mottatt har påvirket anbefalingene og planforslaget som nå foreligger. En egen temaside for medvirkningen i planprosessen er etablert; [Kristiansand kommune - Dialog og medvirkning](#)

Innspillene er sortert etter temaer som er satt opp i planprogrammet:

- klima og miljø
- senterområder, stedsutvikling og boligbygging
- næring
- blå- og grønnstruktur

For hvert arrangement står en kort beskrivelse av aktiviteten(e), en oppsummering av innspillene og omtalen, og ev. hvordan innspillene er fulgt opp i planprosessen eller selve forslaget. Overskriften «omtale» handler om hvordan det er invitert til arrangementet og hvordan arrangementet er omtalt i etterkant, for eksempel i aviser eller på kommunens nettsider.

2. Klima og miljø

2.1. Medvirkning knyttet til klima- og miljøstrategi

Generelt om arrangementet

I forbindelse med utarbeidelsen av Klima- og miljøstrategien ble det gjennomført omfattende medvirkningsprosess rettet mot næringslivet, organisasjoner, akademia og innbyggere, særlig barn og unge.

Innspill

Innspill som gjentas fra mange av gruppene som var med i medvirkningsprosessen:

- grønn mobilitet, redusert biltrafikk og bilfritt sentrum,
- ren by - luft, støy og vann
- ta vare på naturen og naturmangfold, natur og artsmangfold bør få like stor vekt som klimasaken
- beskytte ubebygde områder, særlig fokus på landbruks- og friluftsområder skog og myr
- bærekraftig og kortreist mat, urbant landbruk
- redusert forbruk - god tilrettelegging for ombruk og bedre avfallshåndtering
- bærekraftig bygg (energi, material, ombruk og sambruk)
- tilrettelegging for grønt næringsliv
- fortetting med kvalitet, utvikle by som er godt å leve i for både mennesker, planter og dyr
- klimatilpasning

Det ble opprettet en [digital innspillside](#) rettet mot innbyggere. Digital form for innspill ble valgt på grunn av pandemien. Svar på et av spørsmålene, «Hva kjennetegner Kristiansand om 10-20 år?», vises i figur under.

Omtale

Klima og miljøstrategien, og medvirkningsinnspillene, er omtalt på kommunens hjemmeside: <https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/bolig-kart-og-eiendom/miljo-og-klima/klimaogmiljostrategi/>

Oppfølging i planforslaget

Mye av det innspillene handler om, som gode og ønskede klima- og miljøtiltak, sammenfaller med det som ligger i kommunens målsetting med arealdelen, og dermed også med strategiene for å komme dit. For eksempel begrense nedbygging av natur og landbruksområder og heller satse på sterke og tettere senterområder, der grønn mobilitet er fremtredende. Næringsutvikling basert på grønn energi er et annet aspekt som arealdelen følger opp.

Åpent møte på rutebilstasjonen

- Innspill om å ta i bruk hele kommunen når kommunen skal utvikles og det skal bygges boliger.
- Innspill om å ta vare på naturen.
- Innspill om behov for bedre busstilbud i mindre sentrale områder.
- Unngå bygging i områder utsatt for naturfare, eksempelvis er det flomutsatt bebyggelse på f.eks. Drangsholt.

Student og ungdomsverksted – fremtidens Kristiansand – hvordan utvikler vi et mer miljøvennlig og bærekraftig samfunn

- Bedre kollektivtrafikk og mindre biltrafikk, bilfrie gater og prioritering av gående og syklende.

Møllestua barnehage

- Ønsker ikke luftforurensning, vi må heller sykle.

U40 – vår by, vår framtid

- Det bør være fokus på et godt kollektivtilbud eller bedre mobilitetstilbud. Det blir også løftet frem redusering av biltrafikk med tilrettelegging for gående og syklende.
- Bør ha mål om utslippsfri by og bærekraftig utvikling.

Ny storkommune – ny strategi

- Fremtidsbilde som beskriver Kristiansand som en kommune som har god infrastruktur og er verdens mest bærekraftige by og har en positiv grønn utvikling.

Bedriftsmøte Søgne

- Krav til parkering må vurderes ulikt i Kvadraturen og andre deler av kommunen.

Bedriftsmøte på Mjåvann

- Det må være en forståelse for at en ønsker flere motstridende mål, hvordan nå mål om vekst i befolkning og arbeidsplasser og ivareta bærekraft.

Innspillsmøte landbruk- og skognæringen

- Offentlige innkjøp og lokalproduserte varer har potensiale for næringsutvikling og klimavennlige løsninger. Det å vedta og fremme bruk av tre i bygging av kommunale bygg er viktig.

Oppfølging i planforslaget

Innspillene knyttet til klima og miljø støtter opp under kommunens målsetninger og satsingsområder knyttet til klima og miljø i kommuneplanen.

3. Senterområder, stedsutvikling og boligbygging

3.1. Digitalt innspillsmøte til ny folkehelsestrategi

Generelt om arrangementet

Kristiansand kommune utarbeider ny folkehelsestrategi. Næringslivet, academia, offentlige aktører, lag og foreninger, frivilligheten og den øvrige befolkning ble invitert til å komme med innspill til hvilke strategier kommunen trenger for å utjevne sosiale helseforskjeller og oppnå god helse i hele befolkningen. Digitalt innspillsmøte ble organisert på Teams fredag 5. mars 2021 kl. 14.00. Folkehelsekoordinator Ranveig Odden er prosjektleder og var ansvarlig for arrangementet.

Innspill

- Styrke allment friluftsliv
- Universell utforming
- Opplevelse av trygghet
- Tilbud i nærmiljøet (skole, oppvekst og ungdom)
- Kollektivtilbud i hele kommunen
- Areal til idrettshaller
- Sambruk
- Bolig og bomiljø – tilgjengelige boliger for alle grupper
- Trygge gang og sykkelstier/skolevei
- Møteplasser
- Legge bedre til rette for trivsel for barn og unge i bydelene
- Regulere slik at det er rom for alle inntektsgrupper i nye boligprosjekter
- Tilgjengeliggjøre friluftslivet
- Bevare og skape flere grønne lunger
- Tilgjengelighet for alle
- Attraktive og aktive møteplasser
- Legge til rette for mangfold i bydelene
- Hindre «ghettofisering»
- Styrke oppvekst- og lokalmiljøene
- Legge til rette for sykkel og gangsti – se helhet
- Bygge og fortette langs sykkelstier
- Bruke arealplanlegging for å få folk til å bevege seg mere
- Familie- og barnevennlig i Kvadraturen
- Bilene må bort fra gatene
- Sosiale møteplasser i nærområdet
- Mer aktivitet i bydelene, barn, unge og voksne
- Røykfrie uteområder

Omtale

Innspillsmøtet var digitalt og et redigert opptak ble lagt ut på kommunens facebookside. Opptaket gir kunnskap om folkehelseutfordringer i Kristiansand og viser innspill fra:

- Universitetet i Agder som snakker om sosiale helseforskjeller og hvordan covid-19 har påvirket disse
- Agder fylkeskommune peker på viktigheten av samordnede tiltak
- Røde Kors Kristiansand forteller hvorfor frivilligheten er viktig for folkehelsen.

Øvrige deltakere har blitt anonymisert.

Folkehelsestrategien har en egen temaside; [Kristiansand kommune - Folkehelsestrategi](#). Strategien var på høring våren 2022. [Kristiansand kommune - Høring folkehelsestrategi 2022- 2030](#)

Oppfølging i planforslaget

Forslaget til arealdel har en gjennomgående oppmerksomhet på folkehelse. Satsingen på gode senterområder imøtekommer ønskene som møteplasser, bedre kollektivtilbud, trygghet, sambruk, tilrettelegging for gående og syklende, mangfold i bydelene osv.

3.2. Kulturstrategiens postkasser

Generelt om arrangementet

I forbindelse med utarbeidelse av en ny kulturstrategi for Kristiansand ble det lagt opp til innspillsrunde via postkasser som var plassert rundt i kommunen og på fritidsklubber (barn og unges innspill). Postkassene inneholdt tre korte spørsmål om kunst og kulturopplevelser i Kristiansand og i nærmiljøet. 5 postkasser var laget av kunstnere fra Hatch utstillingen 2020 og var plassert på hovedbiblioteket på Torvet og på bibliotekene i Vågsbygd, på Tangvall og på Nodeland. En var mobil og ble flyttet rundt til de ulike fritidsklubbene.

Innspill

Blant innspill som har relevans for arbeidet med kommuneplanens arealdel er følgende:

- Ungdommer som har svart liker dans, drama og gatekunst. Mens voksne setter pris på musikk og konserter, gå på biblioteket, kunst og gallerier, og ulike tilbud i nærmiljøet som kirkesang, kulturskolen og uteområdene.
- Ungdommer mener at det mangler skateboardtilbud (bane, skateboardpark) og flere konserter i ungdomsklubbene. Konsertlokaler i nærmiljøer er også noe som nevnes.
- Voksne er generelt opptatt av tilbud for barn og unge, og foreslår e-sportsenter, kulturopplevelser i SFO, barnekor uten menighet, kulturbuss som transport fra skole til kulturskole, flere og billigere tilbud til barn, opprettholde barnas festspill. Det nevnes dessuten større festivaler og flere konserter, kulturløype, poesikvelder, dans og oppmerksomhet på LHBTQI-tematikk.

Dette er bare et utdrag fra innspillene som er mottatt.

Omtale

Det ble lagt ut informasjon på kommunens hjemmeside: [Kristiansand kommune - Kom med innspill til ny kulturstrategi](#)

Oppfølging i planforslaget

Kunst og kultur er omtalt i planforslaget. Både effekt for nærmiljøet og mulig tilrettelegging nevnes i planbeskrivelsen. Dette vil kunne bidra til økt oppmerksomhet i videre planlegging. For bydel øst er etablering av bibliotek, innbyggertorg og kultursenter omtalt.

3.3. Stedskvaliteter og transportløsninger i hverdagen

Generelt om arrangementet

Kommunen har i forbindelse med sitt arbeid med å forbedre luftkvalitet inngått et samarbeid med Norsk institutt for luftforskning (NILU) om forskningsprosjektet

NordicPATH. NordicPATH har som formål å engasjere innbyggere i å måle og forbedre luftkvaliteten i deres by. Prosjektet bruker det digitale medvirkningsverktøyet «Maptionnaire» for å innhente innbyggernes mening. I den forbindelse ble det lagt til rette for å gjennomføre en «digital idédugnad» med svarmuligheter på kart som knytter seg til kommuneplanarbeidet. Temaer i idédugnaden var stedskvaliteter og transportvaner. Fortetting var også et sentralt tema.

Idédugnaden ble gjennomført mellom 2.6.2021 og 19.08.2021. 830 personer har vært innom undersøkelsen, og 528 har markert området som de bor i.

Folk fikk anledning til å gi sin mening på spørsmål om

- Kvaliteter der de bor (blant annet opplevd luftkvalitet, opplevd livskvalitet, trivsel) og hva de er mest fornøyde med
- Opplevelsen av fortetting og transformasjon i eget nabolag, hvilke kvaliteter som bør forbedres i nabolaget, og hvilke kvaliteter som er viktige å ivareta ved en utbygging/fortetting.
- Natur, landbruk eller parkområder som de er opptatt av å ta vare på (svar på kart)
- Møteplasser og rekreasjonsområder som de er opptatt av (svar på kart)
- Spesielle bygninger og tjenestetilbud som de er opptatt av (svar på kart)

Det skal nevnes at undersøkelsen er ikke en representativ spørreundersøkelse siden kommunen ikke har anledning til å styre antall, aldersgruppe og sammensatt sosio-økonomisk bakgrunn.

Innspill

Innspill er oppsummert i [egen presentasjon](#) som ble vist under Miljøuka 2021. Se pkt 4.3 for mer informasjon om arrangement under Miljøuka 2021.

Svarene som ble gitt på kart er oppsummert med stikkord på [egget oversiktskart](#). Her er det mange detaljerte svar knyttet til folks hverdag og nærmiljø. De store linjer er forsøkt oppsummert herunder:

- Generelt fremhever folk naturkvaliteter som de mange turmulighetene, naturområdene, skog, strandsoner, badeplasser, parker og møteplasser, friområder og jordbruksarealer. Det er tydelig at folk bruker tilbudene på tvers av bydelene, særlig natur- og rekreasjonsområder av stor verdi som for eksempel Auglandsbukta og Storenes.
- Møteplasser som folk setter pris på er både ute i natur og friområder (lekeplasser, badeplass, isbane, vann og turområder i marka), og lokale steder og tilbud (kafé, restauranter, skole, idrettshall, helsetjenestene i nærmiljøet). Flere ønsker flere møteplasser eller en større variasjon i møteplasser. Lokale tilbud som kafé og bygdekino dras frem som idéer for å samle folk og øke det sosiale samværet.
- Til spørsmålet om de bygde omgivelsene og tjenester er det mange eksempler på tjenester som folk enten setter pris på i dag, eller ønsker seg i fremtiden. Blant annet nevnes matbutikk, treningssenter, frisør, apotek, barnehage, bibliotek, samlingssteder/bydelshus og skole. Legevakt er et tilbud som flere bydeler er opptatt av. For mange fra Finsland er gatekjøkken, bensinstasjonen og nærbutikk viktige tilbud som «ikke skal røres ved». I tillegg er det tydelig at busstilbud og trygge veioverganger opptar mange. Mange kommenterer også om å rydde opp i områder som har stått brakk og puste liv inn i senterområdene.

- Til spørsmålet om hva som kan bli bedre er svarene som regel veldig detaljerte. Det går på blant annet trafikksikkerhet og fortau på bestemte steder, behov for gangvei, søppelrydding, ny asfalt, skjerming mot trafikkstøy, strandrydding, gjengrodd hundepark, ønske om lekeplasser og ballbinger, bedre lyssetting i spesifikke områder. Men det er også mer overordnede svar slik som ønske om mer grønt, bedre luft, områder som kan utvikles (eksempelvis Tinnheia torv), mindre bil i sentrum, flere tilbud på Rona/Strømme og kulturtilbud til barn og unge. Gang- og sykkelveier og busstilbud kommer frem i flere svar fra innbyggere i Finsland og Nodeland. Gang og sykkelforhold kommer også frem i flere svar fra innbyggere på Søm og i Ytre Randesund.

Omtale

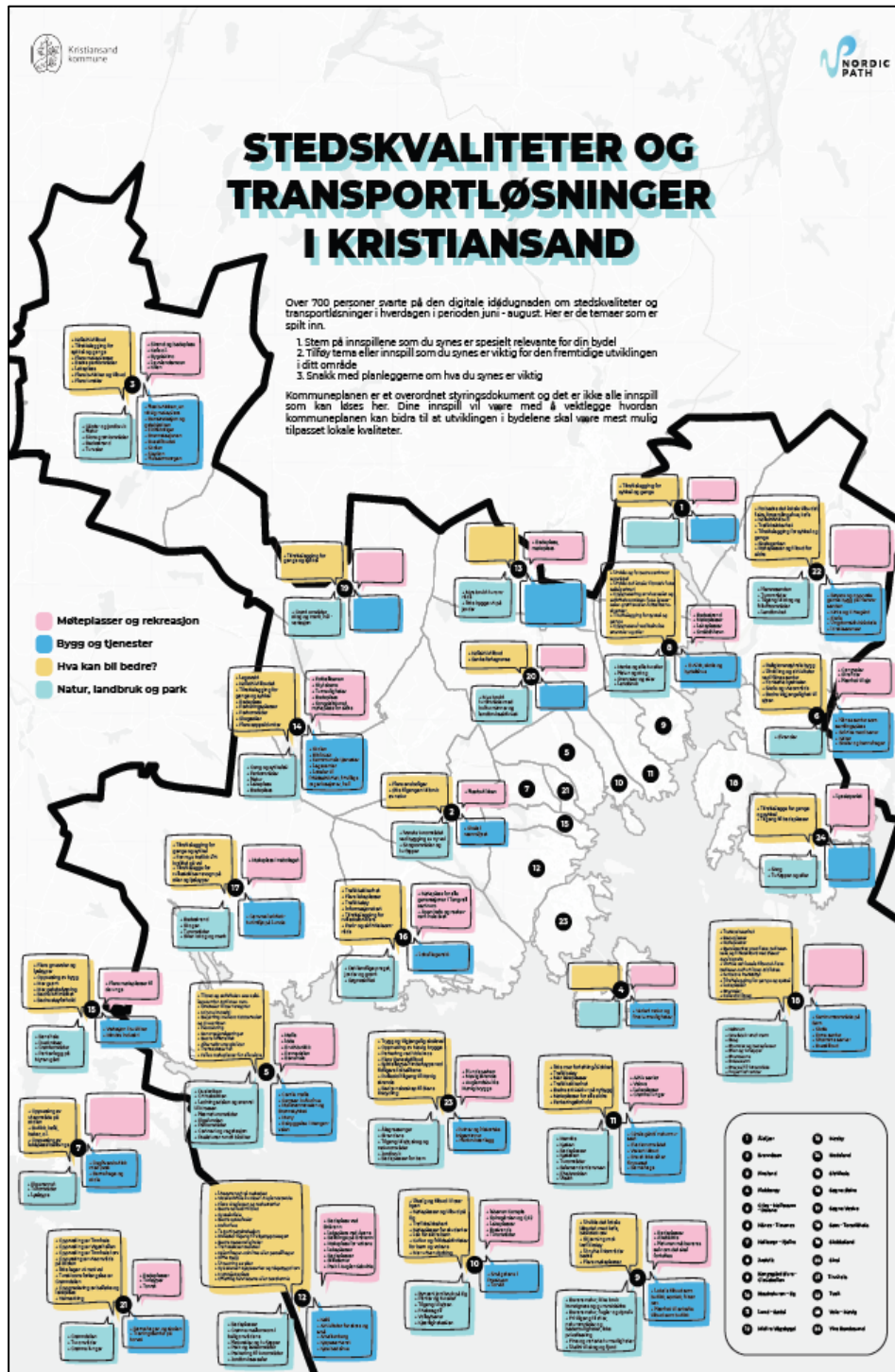
Innspillmuligheten er kommunisert på kommunens nettside for arealdelen, via nyhetssak på kommunens nettside, samt facebook og kommune app'en.

Link til idédugnaden ble formidlet i brev om fastsatt planprogram, som ble sendt ut til alle som har gitt innspill til planprogrammet i høringsperioden våren 2021, og alle som var på adresselisten ved høring av planprogrammet (herunder myndigheter, organisasjoner og velforeninger).

Svarene er formidlet under Miljøuka, 2.oktober, se punkt 4.3. Oversiktskart og presentasjon av svarene er tilgjengelig på kommunens nettside.

Oppfølging i planforslaget

Innspillene omfatter mange ulike temaer som er omtalt og behandlet i planforslaget. Svar om viktige stedskvaliteter og tilbud i nærmiljøet har vært viktig bidrag til å beskrive ambisjonen med senterområdene og formulere kvalitetskrav. Flere innspill uttrykker en skepsis eller negativ innstilling til fortetting, samtidig er det mange ønsker om forbedring og nye tilbud for nærmiljøene, noe fortetting- og utbyggingsprosjekter vil kunne bidra med. Innspillene er med på å øke bevisstheten rundt hvor viktig det er å bygge med kvalitet i fortetting- og transformasjonsprosjekter, og ved videre utvikling av kommunens bydeler.

Figur 1: Oversiktskart over svar som er mottatt for hver bydel.

3.4. '3 på gata' – Tangvall, Nodeland, Vågsbygd, Rona, Hamresanden

Generelt om arrangementet

«3 på gata» var et medvirkningsprosjekt hvor innbyggere i ulike bydeler i Kristiansand ble stilt spørsmål innen arealutviklingen i nærområdet de selv bor i. Temaene var fortetting, servicetilbud og jordbruksareal. Undersøkelsen ble utført i bydelene; Tangvall, Nodeland, Vågsbygd, Rona og Hamresanden.

Det var et begrenset antall intervjuobjekter i de ulike bydelene, og innspillene kan ikke vurderes som representative for befolkningen i området. Men dette gir et bilde av hva folk er opptatt av.

Innspill

Tangvall

- Bevare jordbruksareal og grøntområdene.
- Bra med fortetting, men ny utbygging på Tangvall for høyt.
- Kan bygge i skogareal i utkanten av Tangvall sentrum.
- Unngå "korridor"- følelse på Tangvall og minske gåavstand.
- Begrense bilbruken på Tangvall – mye støy og "utrygge" gater.
- Godt nok servicetilbud på Tangvall.
- Savner svømmehall, helsetilbud som er flyttet til Kløvertun, vann i fontenen, flere grønne arealer.
- Oppgradere og bygge ut sykkelveier.
- Mye negativ omtale p.g.a. motstand mot sammenslåing, og noen mente at det ville være bedre å bli «selvstyrt» igjen.

Nodeland

- Bevare jordbruksarealene.
- Flere negative til fortetting.
- Servicetilbudene på Nodeland ok, men savner noe mer variasjon i butikker, men kort vei til Tangvall.

Vågsbygd

- Servicefunksjoner tilstrekkelig ved Vågsbygd senter.
- Ok kollektivtilbud og mulighet for parkering.
- Mange følte at tilbud for ungdommen ikke var tilstrekkelig. Det gjaldt ikke bare i byen, men generelt i Kristiansand. Med dette mener de aktiviteter utenom det sportslige.
- Vågsbygd senter behovet for mange fra Slettheia, Vågsbygd, Hannevika, Sødal, Hellemyr, Flekkerøya, m.m.
- Positive til fortetting, men må ikke ta mer grøntarealer.

Rona

- Setter pris på det Rona senter har å tilby av servicefunksjoner. Det som ikke finnes der, er bare en kort buss-/sykkeltur unna.
- Veinettet samsvarer ikke med behovet – mye kø.
- Infrastruktur for sykkel ok, men kan forbedres noen steder.
- Ønsker å bevare grøntarealer og jordbruksarealer.
- Delte meninger om fortetting, men noen mener den bør skje mer sentrumsnært.

Omtale

Aktiviteten ble omtalt på kommunens hjemmeside, men ikke annonsert, da poenget var å få «hverdagsfolk i tale.

Oppfølging i planforslaget

Mange er opptatt av å bevare dyrka mark og grønne arealer, og dette er noe planforslaget er tydelig på er en viktig målsetting. Det å styrke senterområdene i bydelene er også viktig.

3.5. Kunst i stedsutvikling – med intervju av barn og innbyggere på Slettheia

Generelt om arrangementet

Webinar arrangert av kulturdirektøren i forbindelse med arbeid med ny kulturstrategi. I den forbindelsen har en innbygger på Slettheia stilt spørsmål til barn og voksne om bydelen og kunst i deres nærmiljø.

Innspill

Tema var hvordan det er å bo på Slettheia og hvordan de opplevde den nye gatekunsten:

- Generelt er beboerne i filmen veldig fornøyde med å bo på Slettheia, det er trygt og godt, rolig og rom for alle.
- Kort vei til naturområder og kort vei til byen.
- Trenger et tilbud for ungdommer – noe spennende – bruke den gamle barnehagen – aktiviteter
- Stolte av Slettheia med det store mangfoldet – alle er velkomne – godt miljø – godt samhold – godt miljø for barnefamilier.
- Gatekunsten er kjempefin – sterk symbolikk – kan gjerne få mer av det – gir glede og mer farger i omgivelsene.
- Gjerne annen type kunst også.
- Flere ladeplasser for el-bil
- Mangler møtesteder; butikk/kafe el.l.
- Trenger opprydding i parkeringsplassene.
- Trenger å ordne uteområdet til barnehagen etter den ble revet – har et stort potensial.
- Omdømmet til Slettheia er for dårlig sammenlignet med hvor fint det er å bo der. Dette burde det jobbes med så alle blir stolte av stedet.

Omtale

Presentert under Barnas arkitekturdag.

Oppfølging i planforslaget

Kommunen har økt oppmerksomhet på å skape gode møteplasser og gode bomiljø. Flere innspill går på forhold som kan eller bør løses gjennom andre prosesser enn kommuneplanen. For eksempel kan det være aktuelt å søke bydelsfondet for noen tiltak.

3.6. Deltakelse på BYLAB og bydelsfest på Tinnheia

Generelt om arrangementet

Bylab:

Sammen med forskningsprosjektet SOSLOKAL gjennomførte plan og bygg tre temakvelder på Tinnheia 13., 14. og 15.09.2021. Temaene ble valgt ut fra en analyse av resultatet fra spørreundersøkelsen, samt samtalene i fokusgruppene, som forskningsprosjektet hadde gjennomført i forkant. Temaene skulle gjenspeile det som beboere på Tinnheia er mest opptatt av og var følgende:

1. Skape liv på torvet – hvordan?
2. Grønndalen – hvordan utvikle denne til en plass for sosiale møter og aktivitet?
3. Framtidslab – hvordan utvikler vi Tinnheia til et enda bedre sted?

Metoden som ble brukt på temakveldene heter «Verdenscafé». Det innbefattet at det ble invitert både innbyggere, næringsdrivende, skole og barnehage, kommunale etater samt andre aktører som kunne bidra til temaet. Deltagerne ble delt i tre grupper. De diskuterte tre underspørsmål, og diskusjonen gikk i tre runder hvor deltagerne roterte mellom gruppene. På den måten snakket man først om utfordringene, så om hvilke ressurser man har, og til slutt om hvordan man tar dette videre. Metoden hjelper med å fokusere på problemløsning i stedet for problemene.

Bydelsfest 18. september

Det ble avholdt bydelsfest for alle på Tinnheia. Ca. 300 deltok. Det var tale, musikk, aktiviteter for barn, servering og presentasjon av arbeidet med mulighetsstudien så langt. Det kom inn mange gode innspill som plan og bygg tok med seg videre i arbeidet med mulighetsstudien.

Informasjon om bylab og flere aktiviteter på Tinnheia: [Kristiansand kommune - Tinnheia mulighetsstudie](#)

Innspill

Noen av innspillene som kom inn:

Hvordan ønsker du at Tinnheia torv skal se ut i fremtiden?

- Mer grønt
- Butikker
- Kafe/bakeri
- Lekeplass
- Legekantor

Hvilke kvaliteter på Tinnheia ønsker du at bevarer og styrkes?

- Grønndalen
- Ruste opp Vigørhallen
- Finere torv
- Lysløype rundt indre Eige vann

Hvilke funksjoner, næringer og tjenester ønsker du deg for Tinnheia?

- Arbeidsplasser

- Lekeplass for store og små
- Møteplass/flerbrukshus
- Idrettshall

Omtale

Arrangementene ble lagt ut på kommunens facebookside, både før og etter, og på kommunens hjemmeside. I tillegg kom det oppslag i Fædrelandsvennen:

<https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/0GLqM0/bydelsfest-for-tinnheia-et-godt-sted-aa-vokse-opp> og i Grim menighetsblad (se bildet):

Figur 2: Utklipp fra Grim menighetsblad

Oppfølging i planforslaget

Planforslaget har en sterk satsning på å styrke senterområdene, også lokalsentre som Tinnheia. Det åpnes opp for noe omdisponering av tidligere næringsareal til bolig, noe som kan gi mulighet for å oppgradere møteplasser o.l. Planforslaget legger opp til at det skal utarbeides en områderegeringsplan for Tinnheia, slik signalisert gjennom «Hei Tinnheia»-prosjektet.

3.7. Spørreundersøkelse til elevrådene og fritidsklubbene

Generelt om arrangementet

Det ble sendt ut invitasjon til spørreundersøkelse i november 2021, sammen med en film som forklarer hva en kommuneplan er. Medvirkningskoordinator Nina Tveit var prosjektleder. Filmen kan ses her: [Har du hørt om kommuneplanen for Kristiansand?](#)

Innspill

Det kom inn 166 svar. Mange har en møteplass i nærheten av der de bor. Balløkker, lekeplasser, skolen og butikken er populære møteplasser. Bare to oppgir at de har lang avstand til denne typen møteplasser. De aller fleste er opptatt av at det ikke må bygges i skogen eller på landbruksjord. Flertallet vil også gjerne ha en møteplass eller kafé i nærområdet.

Plakater med de svarene som var mottatt på det tidspunktet, ble utarbeidet og vist under barnas arkitekturdag. Det ble også invitert til å gi respons på innspillene (se kapittel 3.9).

Omtale

De første svarene ble presentert under Barnas arkitekturdag 2021 sammen med film om medvirkning og kommuneplanens arealdel. Oppdatert plakat vil bli lagt ut på [kommunens hjemmeside](#).

Oppfølging i planforslaget

Vern av natur og dyrka mark blir styrket i planforslaget. Det er også stor oppmerksomhet på møteplasser. Innspill har også bidratt til å vurdere formuleringer i utkast til landskapsnormen.

3.8. Barn og unge i Hånes og Randesund

Generelt om arrangementet

Koordinator for barn og unges medvirkning inviterte flere skoler og fritidsklubber på Hånes og i Randesund til å gi innspill. De skulle beskrive hvordan de bruker sitt nærmiljø og gi innspill til hvordan de ser for seg fremtidig utvikling i sitt område.

Innspill

Rapport utarbeidet av medvirkningskoordinator Nina Tveit:

<https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/76630a51d93e45b1b7ddc7627153cdca/98709iko6567890--kopi-002.pdf>

Møteplasser og barn og unges bruk av de grønne områdene var et stort tema og er grundig kartlagt i rapporten. Ellers kom blant annet følgende innspill:

- Badebrygger og badeplasser i Sukkevann og ved sjøen.
- Park

- Kafé
- Bedre busstilbud
- Bibliotek med variert innhold
- Svømmehall

Rona sin funksjon som bydelscenter ble også diskutert, og sett i forhold til Korsvik. Noen vil alltid ha lang vei til begge områdene. Flere mener at Rona er sentralt når det gjelder busstilgang. Ønske om kafé, bedre sykkelsti og kollektivtilbud til Korsvik.

Omtale

Kun direkte kommunikasjon med dem som deltok.

Oppfølging i planforslaget

Det skal utarbeides områderegulering for Randesund bydelscenter.

Mange kvalitetskrav er formulert delvis med utgangspunkt i barnas innspill, blant annet formuleringer om trygghet, trafiksikkerhet og kvaliteter i nærmiljøet.

Mange innspill har også bidratt til å vurdere utkast til landskapsnormen. For eksempel om føringer i utkast til landskapsnormen stemmer med barnas ønsker for sitt nærmiljø, og om landskapsnormen som rammeverk vil klare å fange opp og ivareta innspillene i en konkret regulerings sak.

3.9. Arrangement under Barnas arkitekturdag 2021

Generelt om arrangementet

Barna arkitekturdag gikk av stabelen 23. oktober 2021. Det var en rekke aktiviteter denne dagen, men det som gjaldt kommuneplanen var at følgende film ble vist: [Har du hørt om kommuneplanen for Kristiansand?](#) I tillegg ble plakatene med de første innspillene fra spørreundersøkelsen (kapittel 3.7) vist, og de som ville kunne komme med innspill. Barna ble også invitert til å tegne sitt nabolag og snakke med planrådgiver om hva de likte ved sitt nabolag.

Innspill

Særlig filmen ble sett av mange. Det kom enkelte tilbakemeldinger på plakatene. Innspillene understreker kvaliteter som skole, lek, fotballbane, butikk og natur. Innspillene kan ikke vurderes som representative på grunn av lite antall tilbakemeldinger, men de til å styrke inntrykket av at innspillene er viktige og støttes av flere.

Omtale

Arrangementet ble omtalt i forkant på kommunens hjemmeside; [Kristiansand kommune - Bli med på Barnas arkitekturdag!](#)

Det ligger også generell informasjon om det årlige arrangementet på hjemmesiden; [Kristiansand kommune - Barnas arkitekturdag](#)

Oppfølging i planforslaget

Kvaliteter i senterområdene, i boligområdene og nærmiljøet har vært drøftet med utgangspunkt i barn og unges innspill – alle innspill, ikke bare fra barnas arkitekturdag. Det har vært viktig å innarbeide gode formuleringer som ivaretar disse kvalitetene i planforslaget og utkast til landskapsnormen. Det planlegges en oppfølging på Barnas arkitekturdag i 2022.

3.10. Dialog med lag, foreninger og interessegrupper øst for Topdalsfjorden

Generelt om arrangementet

Det ble satt i gang en medvirkningsprosess for lag, foreninger og organisasjoner for området Randesund og Tveit i januar/februar 2022. I tillegg ble det gjennomført en spørreundersøkelse for elever ved utvalgte skoler, som ikke tidligere har vært involvert i medvirkning rundt kommuneplanens arealdel. For lag, foreninger og organisasjoner ble det også tilbydd et kort informasjonsmøte samtidig som spørreskjemaene ble sendt ut. Der kunne folk spørre om alt rundt prosessen og spørreskjemaet. Norconsult var engasjert for å utarbeide et opplegg og lede gjennomføringen av medvirkningen.

Innspill

Respondentene var i stor grad enige om de viktigste sakene. Det finnes noen tema som går i igjen i flere av svarene til mange respondenter, både fra interessegrupper og skolelever. Viktige temaer inkluderer:

- Møteplasser: både innendørs og utendørs. Folk ønsket steder å samles. Parker, bibliotek, bydelshus var pekt på i begge innspillskjema på tvers av spørsmål.
- Grøntområder: turstier, sykkelstier, parker, parseller, skogsområder og kystlinjen var nevnte som viktige deler av bydel å bevare eller oppgradere.
- Trafikale forhold og kollektivtilbudet: oppgradering av veier, gang- og sykkelveier var nevnte flere ganger. Noen ønsket bedre belysning og skilting rundt bussholdeplass, mange pekte på områder de mente var utrygge eller ikke bra nok for dagens trafikketterpørsel.
- Vedlikehold: vedlikehold av lekeplasser, veier, park, og skoler var nevnt.
- Boligutvikling: Noen ønsket lavere bygninger. Særlig rundt etablerte hus og kysten. De var enige at fortetting kan være ønskelig i noen områder, men ønsket å beholde karakteren av bydelen og ønsket hager mellom bolig og muligheten for landbruk.

Responser på innspillskjema viser et stort engasjement rundt de fire hovedtemaene mobilitet, boligtyper, nærmiljøkvalitet og bydelssenter. Skjemaet viser også at det finnes mye konkret lokal kunnskap om tilstand på veier og nærmiljø. Det finnes også felles bekymring fra deltakerne selv om de kommer fra ulike interessegrupper. Bekymringer og fokus rundt naturkvaliteter, oppvekstmiljø, trafiksikkerhet og mobilitet (sykkel, gang og kollektiv) fantes gjennom innspillskjema.

Omtale

Rapporten finnes her på kommunens hjemmeside: [Medvirkning Kommuneplanens arealdel for Randesund og Tveit \(kristiansand.kommune.no\)](https://www.kristiansand.kommune.no/medvirkning-kommuneplanens-arealdel-for-randesund-og-tveit).

Oppfølging i planforslaget

Møteplasser og bevaring av grøntområder er viktige tema i planforslaget.

3.11. Ungdata for Kristiansand 2022

Generelt om arrangementet

Med jevne mellomrom blir skoleelever over hele landet i alderen 10-19 år invitert til å være med i spørreundersøkelsen Ungdata. Undersøkelsen er frivillig og handler om hvordan barn og unge har det på ulike områder, og hva de driver med på fritiden.

På Agder gjennomføres undersøkelsen hvert 3. år og dette var tredje gangen. Resultatene gir kunnskapsgrunnlag for helsefremmende og forebyggende ungdomsarbeid og politikktutvikling lokalt, regionalt og nasjonalt.

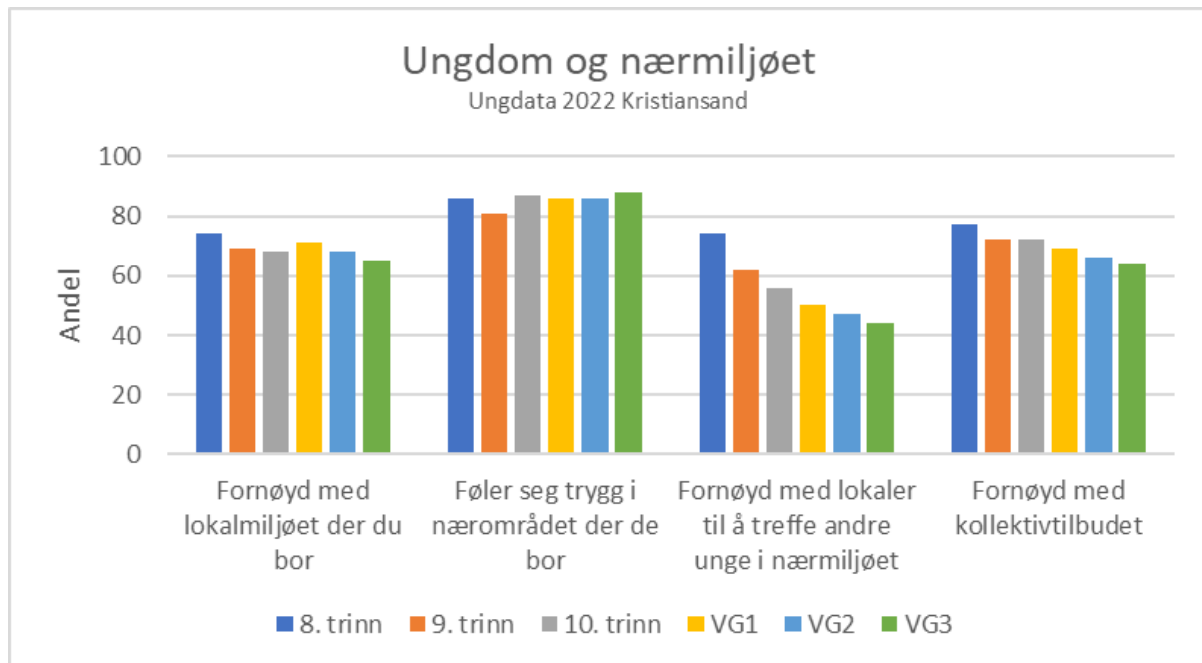
9 626 barn og unge fra 5. trinn til og med VG3 i Kristiansand kommune har svart på undersøkelsen. Elevene har svart på spørsmål knyttet til deres liv, fritid, skole og helse. Undersøkelsen er gjennomført på skolen.

Innspill

Særlig innspill knyttet til barn og ungdoms bruk og opplevelse av deres nærmiljø er relevante for arbeidet med kommuneplanen.

Generelt sett er yngre mer fornøyde med sitt nærmiljø. Også gutter er generelt mer fornøyde enn jenter med sitt nærmiljø. De bruker uteområdene og er mer aktive enn jentene. Oppfølgende spørsmål kan f.eks. være om hva som skal til for at møteplassene også har et godt tilbud for jenter, slik at deres bruk av uteområdene og tilfredshet med nærmiljøet kan forbedres.

Omtrent halvparten av videregående elever deltar ikke i organiserte fritidsaktiviteter. Oppfølgende spørsmål kan være hvor de befinner seg i fritiden og hva de gjør, og dermed hvilke behov har de i fritiden.

Figur 3: Grafen viser andelen barn og ungdommer som er "svært" og "ganske" fornøyd eller trygg med disse ulike forholdene i sitt nærmiljø. Grafen er sammenstilt av folkehelserådgiver i kommunen på basis av data fra undersøkelsen.

Omtale

Resultatene fra Ungdata undersøkelsen 2022 ble presentert for ungdommens bystyre og er tilgjengelige på kommunens hjemmeside: [Kristiansand kommune - Ungdata 2022](#).

Oppfølging i planforslaget

Utkast til landskapsnorm med funksjons- og kvalitetskrav til møteplasser og parker følger planforslaget. Møteplasser for alle har stor oppmerksomhet i både landskapsnormen og planforslaget.

4. Næring

4.1. Dialogmøte med næringslivet i vest

Generelt om arrangementet

Dialogmøtet ble gjennomført den 23. august 2021 på rådhuset i Tangvall. Arrangementet var i regi av næringsforeningen i Kristiansandsregionen. Det var omtrent 20 deltakere.

Innspill

Innlegg ved Torkjell Tofte, God Driv pva næringsforeningen (oppsummering av presentasjon)

- Det viktigste for utviklingen i vest er å bygge opp om Kvadraturen.
- Det er ikke etablert like mange arbeidsplasser i vest som boliger i øst.
- Nodeland og Tangvall er to bydelssentra med tydelige begrensninger/avgrensinger i forhold til «5-minutts byen».
- Nodeland: jordbruksareal, verna vassdrag, jernbane, vegnett, topografi
- Tangvall: jordbruksareal, verna vassdrag, vegnett, topografi
- Når det bygges leiligheter i sentrum, er i stor grad kjøperne eldre mennesker. Dette gjør at poenget med bo - og arbeidsplasser i sentrum forvitrer.
- Når en må forholde seg til slike begrensninger/avgrensinger og «5-minutts byen» er vanskelig å realisere, må en også se på omkringliggende områder sin egnethet for utbygging.
- «Tangvallheia» og høydeforskjeller: Dette er en utfordring, men likevel er det få potensielle boligområder som vil bruke Tangvall med alle sine funksjoner så mye som Tangvallheia i forhold til hva enkelte av de andre foreslåtte områdene i Søgne vil gjøre.
- Nodeland og Tangvall må tenke supplerings når det gjelder bygging av eneboliger. Leiligheter bør primært bygges i sentrum. Andelen barnefamilier med tilknytning til sentrumsområdet betinger supplerings av områder som er mer enn 5 minutters gåavstand unna.
- Betydning av å endre fra minimumsparkering til maksimumsparkering:
 - Målet er å få flest mulig til å reise kollektivt. Da må tilbudet være konkurransedyktig.
 - Det er ikke realistisk med en utvidelse av dagens kollektivtilbud. Da er det en utfordring dersom de gamle kommunene skal ha en restriktiv parkeringspraksis. => Et aktuelt grep for å styrke andelen kollektivreisende kan være å etablere/øke kapasiteten på innfartsparkering for Nodeland og Tangvall.

Fra salen:

- Negativt at ikke landbruksnæringen også er tema på dagens møte. Kristiansand er for eksempel nest største melkeproduksjonskommune i Agder. Landbruket utgjør en betydelig næring.
- Kristiansand sitt vedtak om 80% reduksjon i utslipp av klimagasser innen 2030 er langt mer enn den nasjonale målsettingen og målsettingene i nabokommunene. Dette skurrer!
- Bilen er kommet for å bli og er nødvendig i Songdalen og Søgne i lang tid framover.

- Har vært på dialogmøter, folkemøter m.m. i regi av kommunen i 20 år, men opplever at innspillene fra næringslivet ikke blir hørt.
- Håndverksbedriftene i Søgne har ingen områder å etablere seg i og forsvinner til Mjåvann. Det er ingen håndverkere igjen i Lohnelier. Lohnelier og Høllen vest er oppfylt. Flere håndverksmiljø forsvinner fra Linnegrøvan.

Omtale

Arrangementet ble annonsert på nettsiden til næringsforeningen: [Innspillsmøte om arealplan i Søgne \(nikr.no\)](https://www.nikr.no)

Oppfølging i planforslaget

Planforslaget legger til rette for å utvikle bydelssentrene Tangvall og Nodeland og lokalsentrene. Målet om 80% reduksjon er beholdt. Landbruket og dyrka mark er gitt stor oppmerksomhet i dette planforslaget. Eksisterende næringsområder beholdes. Planforslaget åpner for stor utvidelse av Lohnelier, som vedtatt i kommunedelplan Søgne. Videre åpnes det for plasskrevende handel i Lohnelier, samtidig som det er vektlagt at dette ikke skal gå på bekostning av Tangvall som bydelssenter. Mjåvann næringsområde foreslås utvidet. Omlegging og oppgradering av kystlinja (132kV) fra Nodeland og vestover, etter trase som anbefalt av Agder energi, vil øke kapasiteten på strømforsyning på næringsområdene i vest.

4.2. Dialogmøte med næringslivet – Kristiansand

Generelt om arrangementet

Dialogmøtet ble gjennomført den 10. september 2021 i regi av Næringsforeningen i Kristiansandsregionen.

Innspill

Næringsforeningen i Kristiansandsregionen;

Møte med næringslivet i hele Kristiansand kommune

Innledning v/ Jill Axelsen, ressursgruppe infrastruktur og næringsutvikling (oppsummering av presentasjon)

- Det store og overordnede spørsmålet er hvordan Kristiansand kan tiltrekke investeringer som skaper flere arbeidsplasser.
- Kristiansand har lavest bolig-, og kontorleiepriser av storbyene.
- Befolkningsveksten har stagnert og næringsetableringene glipper.
- De byene som lykkes, er de som skaper flest arbeidsplasser.
- Er en global trend at folk vil bo sentralt.
- Trender: urbanisering, klima/miljø/naturressurser/arealdisponering/utslipp/gjenbruk/EU-taksonomi, demografi, sosial bærekraft, delingsøkonomi, «smultringøkonomi», post-covid arbeidsliv, digitalisering, netthandel, grønn re-industrialisering
- Innovasjonsevnen minkes i en periode med hjemmekontor. Dette er det viktigste aberet med hjemmekontor.
- ABC er et klokt prinsipp, men må brukes differensiert.

Boliger og boligbehov:

- Folketallet vokser, men svakere enn framskrevet. Aleneboende husholdninger i Norge utgjør over 1 mill. Den største andelen. => Dette må prege størrelsen på hus og leiligheter.
- Fyrstikkbakken 14 i Oslo => Google denne adressen og les!
- Kostnad/m2:

Kristiansand	35.800 kr
Stavanger	40.000 kr
Oslo	87.000 kr
- Spørsmål som må stilles:
 - Bygge tett = god helse => Er det samsvar mellom disse målene?
 - Er boligreserven i Kristiansand reell i et areal- og transportperspektiv?
 - Transformere? Er god klimapolitikk, men kostbart. Bruke KNAS til dette?
 - Kan vi ha prisgunstige boliger alle steder? Transformering er dyrere enn å bygge på jomfruelig mark.
 - Er bygging av 500-700 boliger i Kristiansand pr år nok til å endre byens struktur?
- Næring:
 - Næringslivet trenger relevante arealer.
 - Framtidas næringsliv: er kontorarbeidsplasser endret for alltid?
 - Næring og handel i første etasje. => Er for mye romantisering blant planleggere her. Ingenting er verre enn gråpapir-vinduer.
 - Framtidas arbeidstaker vil ha fleksibilitet.
- Handel, industri, lager m.m.:
 - Kapasitet på strøm er viktig.
 - Netttilgang/kapasitet => 5 G er ikke nok
 - Næringsareal må ha en viss grad av profil => cluster
 - Eksempelvis kan håndverkere ha interesse av å være samlet.
 - Investeringene flytter seg dit det er mest lønnsomt.
 - Gjennomsnittlig reguleringsstid i Oslo er 5 1/2 år – uakseptabelt!
 - Der folk ikke er, skjer det ikke noe. Der folk er, skjer det!
- Oppsummert:
 - Arbeidsplasser er nøkkelen til byutvikling.
 - ABC er bra, men må stedstilpasses.
 - Er – 80 % i utslipp av klimagasser realistisk?
 - Problemstillingen rundt Sørlandsparken må løses.
 - Forutsigbarhet!
 - Tempo – er raskere her på Sørlandet!
 - Medvirkning og åpenhet
 - Fokus på opplevd positivitet => I denne byen får vi til noe!

Fra salen

- Arealdelen må ha tydelig målsetting for vekst. Mål for nye arbeidsplasser er like viktig som mål om å redusere klimagassutslippene med 80 %. Vekstmålet må komme først.
- Sørlandsparken har lokalene. Trenger en mer fleksibel reguleringsplan som f.eks. åpner opp for etablering av legesenter, treningsstudio og underholdning (ikke aktuelt)

med kino). Sørlandssenteret henger 10-12 år etter kjøpesentrene på Østlandet

- Målet om å kutte 80 % i klimagassutslippene trenger ikke å stå i motsetning til målet om å etablere arbeidsplasser. Slik målsetting kan virke attraktiv med tanke på å skaffe kapital til prosjekt basert på bærekraft.
- Nye etablerere og småbarnsfamilier er to temaer som omtales lite i planarbeidet. Pris på fortetting i Kristiansand ligger på 50. – 60.000 kr/m². Dette gir for kostbare prosjekt. Derfor er det nødvendig med utbyggingsprosjekt tilgjengelig utenfor Kvadraturen. *) Feltutbygging er årsaken til de lave prisene i Kristiansand. Det er for lite fokus på oppvekstsvilkår, dvs. verdien av å vokse opp utenfor Kvadraturen.
- Er for mye snakk om reduksjon i offentlige planer => Må snakke oss selv opp.
- *) Kommentar fra kommunen: Utskifting av beboere i eksisterende boligmasse er et moment som også må tas hensyn til ved sammenligning av feltutbygging og fortetting.
- Kvadraturen har særskilte utfordringer noe som vil bli tatt opp i et eget møte den 17.09.
- Må ikke sette bydeler eller bygder opp mot hverandre. Må dyrke de enkelte stedene sine profiler og særpreg. De som mislykkes, er de som ikke har et tydelig bysentrum. Uheldig å smøre ut litt på alle stedene. Holdningen må for eksempel være at «xxx er bra på Tangvall mens yyy er bra på Nodeland».

Omtale

Arrangementet ble annonsert på nettsiden til næringsforeningen: [Innspill til arealplanen \(nikr.no\)](http://Innspill.til.arealplanen.nikr.no)

Oppfølging i planforslaget

Mange av hovedtrendene det pekes på ligger til grunn for planforslaget. Flere av innspillene omhandler kommunens rolle som tilrettelegger, gjennomfører og utvikler. Krafttilgang er viet oppmerksomhet i planforslaget. Det åpnes ikke for endringer i funksjoner i Sørlandsparken.

4.3. Dialogmøte med Kvadraturforeningen og gårdseierforeningen

Generelt om arrangementet

17. september i Næringsforeningens lokaler, Dronningens gate 2

Møte med gårdeiere og investorer med eierinteresser i Kvadraturen.

Innspill

Kvadraturforeningen og Kvadraturen Gårdeierforening;

- Gjeldende bylivspolitik de siste 10-15 år fungert tilfredsstillende
- Næringsdrivende i Kvadraturen er svært avhengige av sommersesongen
- Kvadraturen representerer mangfold, sentrum er mer enn handel og servering. 24-t byen brukes hele døgnet
- God tilgjengelighet bil, båt, bane, gange, sykkel, kollektiv
- Prosjekter i sentrum oppleves som attraktive og lønnsomme. Uten gårdeiere med passion og hjerte for Kvadraturen dør Kvadraturen.

- Det er behov for å klargjøre funksjonsfordelingen mellom Kvadraturen og bydelssentrene
- Opptatt av forholdet til Sørlandssenteret
- Kvadraturen har en annen rolle enn en handelspark
- Reguleringsplanen for Sørlandspaarken må ligge fast – forutsigbarhet
- Press på aktørene i sentrum
- Høyder, utnyttelse av hele kvartaler
- Bysoner med ulik utvikling i ulike deler
- Tenke nytt om rekkefølgekrav. Må alle kvartal ha sandlekeplass, må alt ligge på gateplan?
- Hva gjør Kvadraturen til et attraktivt region-/landssdelssenter?
- Liten arealreserve for kontor – 44 500 kvm. Store deler av ledige kontorarealer vurderes som uegnet.
- Flere av deltakerne pekte på Lagmannsholmen som fremtidig byutviklingsområde
- Separere bolig og næring (næring i «indrefiletten», boliger i randsonen)
- Trenger nye prosjekter for å skape økt etterspørsel
- Liten etterspørsel etter større boliger, krav til utearealer gjør det vanskelig å bygge større boliger i sentrum
- Hva profiler byen på en god måte? Gjestehavnen gjør det motsatte.
- Vi vet for lite om aktører som velger oss bort. Hvorfor gikk ALLERIS til Lillesand, og ikke til oss?
- En velfungerende Markensgate er en forutsetning for at sidegatene skal kunne overleve
- Hvordan utvide city-delen?
- Kommunen må oppruste sidegatene som frigjøres etter gateparkering
- Behov for (enda) mer aktivitet på spesielt Øvre Torv
- Skryt til blomsterbyen og den jobben Parkvesenet utfører
- Gatedekket i nedre del av Markens bør opprustes
- En satsing på sentrum er mer bærekraftig enn på handelssentra
- Behov for et «treffpunkt» på strategisk nivå mellom Gårdeiere og forretninger/bedrifter, og Kristiansand kommunes administrative toppledelse.

Omtale

Ikke omtalt – invitasjon til medlemmer

Oppfølging i planforslaget

Kvadraturen som landssdelssenter, bysentrum og motor i Kristiansand har fremdeles stor oppmerksomhet. Kontorarealer i sentrum er avgjørende for at kommunen skal kunne tiltrekke seg hovedkontorer og større kontorbedrifter

4.4. Innspill fra Næringsforeningens nettverk for unge ledere - U40

Generelt om arrangementet

Innspillene ble gjort av deltakerne på et U-40 møte i regi av Næringsforeningen i deres lokaler, 28. september 2021. Til sammen var det 27 personer til stede, i alderen 25-40, med en god fordeling mellom kjønnene. Deltakerne ble delt i til sammen fem grupper, som jobbet i 45 minutter. De diskuterte og kom med innspill til fire temaer og spørsmål, knyttet til morgendagens Kristiansand. Spørsmålene var laget av kommunen. Under er en sammenfatning av innspillene fra de fem gruppene.

Innspill

1. Fremtidens arbeidsplasser - hvordan ser deltakerne for seg arbeidsplassen?

- Et fleksibelt arbeidsopplegg som tilbyr de ansatte å jobbe på kontoret/hjemmefra, alt etter hva som skulle være å foretrekke for den ansatte. "Arbeidsplassen tilpasses til menneskene, ikke motsatt".
- Kontorlokalene ser annerledes ut i fremtiden. Det fremmes ønsker/tanker om egne rom for digitale møter da dette er trenden, slik at disse ikke må utføres i felles kontorlandskap med forstyrrelser og bråk rundt. Flere er ikke fan av åpne kontorlandskap.
 - Fleksible kontorlandskap. Vegger og dører som kan flyttes på ved behov for å endre størrelse og kapasitet på kontorene.
 - Skape flere små [4-6 personer] kontorlandskap der de som sitter jobber med det samme. Spesialiserte kontorlandskap.
- Kontorene utvikles til å være komfortable for de ansatte.
 - Godt innredet og moderne lokaler.
 - Samlingsarealer som kaffebarer, restauranter/kafeer og "vrimle-arealer" i bygget der folk bra både samme kontor og forskjellige kontorer kan møtes og utveksle ideer. Levende miljøer og mange interessante bedrifter samlet under ett tak. -> mer innovasjon og samarbeid mellom bedrifter.
 - Avslappingsrom med sofaer, lenestoler, etc. Viktig med flere typer 'arbeidsmiljøer' på kontoret. Sette av flere og større arealer til sosial møteplass for de ansatte. Åpne områder.
 - Generelt utvikle og bygge moderne og inviterende kontorbygg for å tiltrekke seg de beste bedriftene. -> spille på de tingene Kristiansand har å tilby som f.eks lave leiepriser og [forhåpentligvis] nye og moderne lokaler med god beliggenhet.
- Arbeidsplasser som ligger godt plassert i henhold til gange- og sykkelveier + kollektivtransport. Skal være lett å komme seg til jobben, om den ligger i sentrum eller i en hub i bydelene utenfor sentrum.
- Det blir mer "remote" jobbing i fremtiden. Kontorbedrifter, men også produksjonsbedrifter trenger ikke lenger sitte på "hovedkontoret" for å arbeide.
 - Legge opp til 'hubs' (minisentre) i bydelene for å minske distansen folk trenger å pendle (klimaperspektiv, alle har ikke kort vei til sentrum).
 - Fortsette å legge opp til større hubs i sentrum, mer av det samme som K14 blir for å samle bedrifter under samme tak. Spesialisere kvartalene til rene kontorlokaler for å kunne tilby mer.
 - Med remote jobbing og egnede lokaler for dette kan folk fortsatt bo i Kristiansand, men jobbe i andre byer i regionen/landet/verden. Ved å legge til rette for denne muligheten beholder vi, eller øker antall innbyggere selv om de kanskje har en arbeidsplass et annet sted.

2. Fremtidens næringsliv - hva skal vi leve av i fremtiden?

- Kunnskapsbaserte bedrifter. Kan vi lære oss å eksportere kunnskap og innovasjon i fremtiden? Slik vi gjorde med oljeindustrien en gang i tiden.
- Produksjonen blir mer og mer automatisert, men bedrifter som Hennig Olsen og den nye batterifabrikken i Arendal legger opp til flere manuelle jobber.
 - Har vi et kompetansehull innenfor disse bedriftene fra den eldre til den yngre generasjonen som må tettes?
 - Vil den yngre generasjonen ha manuelle jobber? Hvordan skal vi erstatte disse jobbene når den eldre generasjonen pensjoneres, eller må alt automatiseres?
- Fokuserer på hva Agder har av kvaliteter å tilby bedrifter.
 - Agder er en energiregion. Tiltrekke seg bedrifter som produserer energikrevende produkter (som batterifabrikker) slik at de kan produsere på fornybar energi som regionen har et overskudd av allerede. Bedrifter ønsker omstilling til grønnere drift, Agder kan tilby ren energi.
 - Mye tilgang til hav. Utvikle blå næring og se på hvilke muligheter som finnes innenfor disse områdene. Vindmøller til havs? Fiskeoppdrett til havs? Alger? Resirkulering av skip? Hydrogen?
 - Agder er allerede en veletablert turistdestinasjon. Fortsette å utvikle byen i denne retningen og tiltrekke seg gjester (også utenfor sommersesong). Flytte containerhavna så fort som mulig, mer fokus på bærekraft og kortreist.
- Næringsklynger og bydeler som spesialiserer seg innen bestemte felt. Sentralisering fører til økt kunnskap og innovasjon innenfor feltene, og dette med hubs kan etableres i forskjellige bydeler med tanke på utvikling innen fleksible arbeidsplasser og remote jobbing.
 - Utdanning på Gimle.
 - Helse på Eg.
 - Kunnskapsutvikling og innovasjon i Kvadraturen.
 - Håndverkerbedrifter i Søgne.
 - Logistikk og produksjonsbedrifter i Sørlandsparken.

3. Tiltrekke og beholde kompetanse – hvordan skal vi sikre at de 'kloke hodene' velger Agder i fremtiden?

- Markedsføre Agder sterkere som en region med gode jobb- og bomuligheter.
 - Flinkere til å bygge nettverk med andre byer og universiteter rundt om i landet for å markedsføre også utenfor regionen.
 - Ikke prøve å være "lillesøster" til Oslo og følge i deres fotspor. Fokuserer på hva Agder har å tilby og hva som skiller oss fra resten av landet. "Tørre å være størst, tørre å ta litt plass i regionen".
 - Legge opp til å være et godt sted å arbeide (se fremtidens arbeidsplasser lenger opp) og satse på et godt og sterkt universitet. Utvide flere linjer med mastergrader sånn at studentene ikke må vekk for å fullføre utdanningen sin (lett for å miste de).
 - Vise til hvor mye mer du får i Kristiansand for det du betaler i Oslo, særlig på eiendomsfronten.
 - Mer synlighet i sosiale medier. Det er mange storsatsinger i Kristiansand, men vet folk egentlig om det?

- Gjøre det lettere for folk utenfra å få jobb i Kristiansand.
 - Mye styrt av nettverk i dagens ansettelse.
 - Mange stillinger blir ikke lyst til, her må det en kulturendring til. Særlig blant de private bedriftene.
 - Øke bevilgingen til Trainee Sør for å sørge for at flere nyutdannede kan få sin karrierestart i Agder. "Sende alle studenter ut i bedrifter når de er nyutdannede". "Det er lettere å beholde kompetansen om de allerede har et bein innenfor".
 - Ansette en eller flere "ressurspersoner" som kan være ansvarlig for å hjelpe arbeidstakere/studenter å finne en god bedrift som ser etter deres kompetanse, og motsatt. Litt også for å bryte denne "nettverkskulturen" som er vel etablert.
- Fremme flere incentivordninger for å tiltrekke seg studenter og arbeidskraft.
 - Gratis busskort til nyflyttere og studenter som allerede er her er en bra start. Utvide til gratis buss for alle under 30?
 - Regulere salg av bolig slik at de eldre, rike menneskene ikke «stjeler» boliger ment for unge. Vanskelig å tiltrekke seg god arbeidskraft om boligutvalget ikke er godt.
 - Halv eiendomsskatt for folk under 40 år.
- Styrke andre tilbud i og rundt byen.
 - Forbedre kulturtilbud i byen. "Kultur trekker folk til byen".
 - Sørge for et hyppig og godt fungerende kollektivsystem, samt gange- og sykkelveier.
 - La Baneheia og Odderøya ligge i fred nå. Ikke bygg ned natur (eller kystområder) for å gjøre plass til næring. Bygg heller høyere i etablerte områder. Folk ønsker å ha natur i nærheten som de kan bruke (her kan Kristiansand skille seg fra mange andre byer).
 - Flere grønt- og fellesarealer, også i sentrum. Ta i bruk hager på tak.
- 4. Bokkvaliteter** – hva er viktig for deg nå? Hva er viktig for deg når du er 10-20 år eldre?
- Sterkere styring fra kommunen sin side på byutviklingen som skjer i byen.
 - Prøve å unngå dannelse av flere monokulturer som Justnes, Dvergsnes og Andøya.
 - Bolig for alle mennesker i alle livsfaser i alle bydeler slik at folk ikke trenger å flytte flere ganger i livet. Sikre mangfold i alle bydeler (les: Bjørndalssletta, Tinnheia, Slettheia for eksempel).
 - Ha en sterkere hånd på rattet i bydelsutvikling og ikke legge alt ansvaret over til utbyggerne. Være tøffe i saker som Hamrevann og andre områder som bryter med eksisterende planer. Ikke ta områder fra fellesskapet (Galgeberg). Stå ved de overordnede planene.
 - Krav om å bo i de boligene du kjøper i en viss periode (forhindrer bolighaier og oppkjøp kun for utleie). Vil holde prisene nede og øke tilgangen for nye på boligmarkedet, viktig at det finnes attraktive boliger de unge kan kjøpe for å holde de i byen.
- Gjøre det attraktivt å bo i alle bydelene i Kristiansand, helhetlig strategi.

- Fibertilbud overalt (her ble det vist til oppslaget i FVN fra uken før).
 - Etablere en minimumsstandard på leiligheter som bygges, slik at gode botilbud også etableres utenfor sentrum for de som ønsker å bo der.
 - Restriksjoner på hvem som kan kjøpe hvor. Sørge for at det blir leietakere/boligkjøpere i alle aldre og livsfaser.
- Legge til rette for små bydelssentrum i andre bydeler enn Kvadraturen.
 - Marvika-området på Lund er et godt bydelssentrum.
 - Mer aktiviteter både for voksne og barn i bydelene. (Næring i 1 etasje på nye bygg. Kafeer, barer, aktiviteter for barn).
 - Vil redusere avstanden og den daglige pendlingen (det nære og det daglige som kommunen er opptatt av). Kvadraturen vil fortsatt være nødvendig for andre behov bydelene ikke kan erstatte.
 - Beholde grøntområdene, og utvikle flere.
 - Alle bydeler burde ha et turtilbud og/eller en grønn lunge.
 - Viktig å beholde "småturene" og "lavterskel-turene".
 - Beholde Baneheia, Bertes, Jegers, Odderøya (stopp mer utbygging av leiligheter på Odderøya utover det som er planlagt nå).
 - Legg Festningsgata under bakken og lag en grønn lunge.

Omtale

Invitasjoner gikk ut gjennom Næringsforeningens kanaler, og sosiale medier.

Oppfølging i planforslaget

Kontorarbeidsplasser skal plasseres i sentrumsområder med godt kollektivtilbud og god tilgjengelighet for gående og syklende. Byens grønne kvaliteter skal ivaretas. Boligvariasjon i de ulike bydelene er en viktig strategi.

4.5. Trainee Sør Alumni

Generelt om arrangementet

30. november 2021 v/Even Fjellestad

Innspill

Hvilke forventninger har dere til fremtidens arbeidsliv?

- Kortere arbeidsdager, som ikke nødvendigvis skjer mellom morgen og ettermiddag – fleksible og alternative arbeidstider – mer online, men også mer offline. Mer bevisst på eget fokus.
- Fortsatt jobbe sammen fysisk, men likevel mindre reising

Hva skal til for at lokalisering av arbeidsplasser bidrar til at Kristiansand når sitt mål om 80 % reduksjon av klimagassutslipp?

- Vi har liten/ingen tro på at dette er et realistisk mål, og tiltakene under er ikke i nærheten av det som kreves for å oppnå slik reduksjon.
- Lokalisering av små huber i nabolag/bydeler osv. hvor man kan dra nytte av det vi har lært i covid. Fellesskapsmuligheter. Regulere arealer for grønne

arbeidsplasser der folk bor. Trenger modig arealpolitikk! Vil bli målkonflikter. Tørre å ta valg og prioritere.

- Ha gode løsninger for sykkelpendling med ekspressveier og lade- og parkeringsløsninger.
- Man må ha gode kollektivløsninger som går fra der du skal til der du vil når du skal – ikke motsatt!

Hvilke bedrifter/næringene tror/mener dere "vi" skal leve av i fremtiden?

Hva slags næringsliv har vi i Agder/Kristiansand i 2040?

- Sirkulær økonomi – blant annet innenfor prosessindustrien
- Batteri
- Skog
- Digitalisering og teknologi er forutsetning for begge disse
- Jobbe aktivt/fortsette lobby for å få statlige arbeidsplasser i området
- Mekanikk/mekatronikk/hydraulikk/industri – ekspertise, må «sluses» inn i nye områder
- Opplevelsesnæring: Turisme, reiseliv, kunst og kultur, kafeliv
- Flere i arbeid og tilsvarende prosjekter kan gjøres oss til en foregangsregion for inkludering i samfunnet – derfor trenger vi nok også å leve noe av et næringsliv som ikke utelukkende har krav om høyt kvalifisert kompetanse

Hva skal til for at unge skal flytte til eller bli boende i Kristiansand?

- Flere Sørlandinger har «dårlig selvbylde». Man tenker at å flytte til Sørlandet er et steg ned. Vi ser på oss selv som underdanige. Vi må ikke bli vår egen verste fiende. Snakke hverandre opp. Synliggjøre og «brande» alle de fine fortrinnene:
- Her kan man bli en større brikke i et mindre puslespill, mens man andre steder fort blir det motsatte. Man kan utgjøre en forskjell!
- Kan bo neste hvor som helst i kommunen og på svært kort tid komme deg ut i skog og mark – kombinert med at det er en viss størrelse på byen. Også Norges beste vær. Synliggjøre bedre den tette integrert bo- og arbeidsmarkedsregionen.
- Store (jnternasjonale) og viktige bedrifter – Norges største eksportregion per capita

Noen tiltak/forslag:

- Stor utfordring: Må utlyse stillinger! Henger sammen med synliggjøring.
- Lage gode ambassadører: Ansette for å rekruttere og synliggjøre fagmiljøer, (I4Helse, MIL, Norce) bedrifter, UiA, fagskole, videregående skoler med mer. Eksempelvis lage «Ambassadør Agder»: Man kommer ikke som bedrift, men holder by- eller fylkespresentasjon. Dra aktivt rundt og hank de flinke folkene.
- Fortsette å vedlikeholde og styrke initiativer som Trainee Sør og lignende for å tiltrekke og beholde høyt kvalifiserte personer.
- Må gjøre noe for at de unge skal bli bedre hørt og få en sterkere stemme i byutviklingen. Gjør Kristiansand til den beste byen for de unge kloke hodene som vil noe! Aktiver dem i politikken, løft dem fram og skap arenaer hvor de lykkes og blir hørt.

Omtale

Innspillene er gitt fra styret i Trainee Sør Alumni, ikke et åpent arrangement.

Oppfølging i planforslaget

Mange av innspillene handler om hvordan kommunen bør jobbe for å tiltrekke seg arbeidskraft og bedrifter. Dette er innspill som har indirekte påvirkning på arealbruken. Gode sykkel- og kollektivtilbud og sikring av grønne kvalitetene er viktige tema i planforslaget.

4.6. Bedriftsmøter

Generelt om arrangementene/Innspill

Mjåvann Industriområde/Mjåvann Næringspark v/Andre Kjetså, 6. september 2021

- Sentral beliggenhet, 8 km vest for Kristiansand havn, 10 km fra jernbaneterminal, plassert mellom gammel og ny E39, ny adkomst under bygging.
- Ca. 1 000 mål bebygd næringsareal, ca. 150 virksomheter, ca. 1 700 sysselsatte, ÅDT ca. 7 000.
- Området har sammen med Kjærlingland ivaretatt de fleste etableringer av industrirelaterte virksomheter de siste 15 år.
- Selv om området har et visst innslag av større nasjonale og internasjonale aktører, er det i all hovedsak små og mellomstore private virksomheter som er etablert på området. Ønsker å beholde og forsterke denne profilen i fremtiden.
- Arealreserven er i dag ca. 450 mål.
- Ny arealplan om utvidelse av området er under behandling.
- Ny adkomst sikrer og forbedrer både parkering og tilgjengelighet til vestre deler av Vågsbygdmarka.
- E39 som grense mot Vågsbygdsbogen bør sikres i plan.
- Utvikling og vekst i eksisterende områder styrker grunnlaget for et tilfredsstillende kollektivtilbud.
- Sikre tilstrekkelig strømforsyning for blant annet å betjene en stadig voksende bilpark bestående av privatbiler og nyttekjøretøyer.
- Tydeliggjøre type virksomhet for ulike tomter, butikkhandel, storhandel, B2B/industri, store nasjonale/internasjonale virksomheter. Handelsbegrepet er uklart, må tydeliggjøres.
- Viktig å sikre en tilfredsstillende reserve av ferdig regulerte og byggeklare tomter.

Strai Kjøkken v/adm.dir. Jan Frode Tobiassen, 7. september 2021

- Strai kjøkken er en heleid familiebedrift i fire generasjoner. Bedriften har 165 ansatte, 10 pst lærlinger
- I 2019 produserte bedriften ca. 4 000 kjøkken, og hadde en omsetning på omlag 334 mill. kr,
- Bedriften har i dag ca. 8 000 m² produksjonslokaler, men må leie ca 3 000 m² til lager hos Netthandleren, Mjåvann industriområde.
- Bedriften er svært opptatt av å nødvendige arealer for videre utvikling på Strai, og ønsker å erverve ca. 3 000 m² sør for dagens fabrikkanlegg.
- (Etter møtet har bedriften inngått avtale om kjøp av det aktuelle området. Søknad om fradeling etter Jordloven og Plan- og bygningsloven er nå til behandling i kommunen).

Lohnelier TT Anlegg v/adm.dir. Tom Eikså, 20. september 2021

- Næringsområde under opparbeidelse eller regulering

- Velegnet for energiforedlende industri under forutsetning av forsyning av energi (300mW).
- Krevende å sitte på ferdig regulerte og ferdig opparbeidede arealer i påvente av mulig lokalisering av ny industri.
- Mulig forretningsområde; Sortering og gjenbruk av masse.
- Deler av området regulert for arealkrevende storhandel (byggvarer etc)

Elkem v/adm.dir. Helge Aasen og dir. Rolf Sørbo, 22. september 2021

- Avvikling av silisiumproduksjonen frigjør arealer og betydelig energi (100mW). Også arealer for lager av råmaterialer blir frigitt.
- Nytt forretningsområde; gjenvinning av brukt silisium. Ledig tomt velegnet for hydrogenproduksjon (med tilknytning til dypvannskai).
- Næringsområdet kan også utvides med sprenging/planering av Kjeholmen.
- Behov for å renovere dypvannskai.
- Anodeproduksjonen lagt til Herøya på grunn av arealknapphet i Fiskå Næringspark (som kan lokalisere industri for andre konsern, dvs ikke bare Elkem).
- Ad trender og utviklingstrekk;
- Stort behov for regulerte byggeklare industritomter.
- Bare store næringsparker aktuelle.
- Fiskå næringspark har potensiale for mer industri, ikke nødvendigvis i regi av Elkem.
- Staten må bestemme seg for hvor en ønsker å gjennomføre det grønne skiftet og legge til rette nødvendig infrastruktur. Kristiansand bør delta i denne «konkurransen».
- Vi må bygge videre på engineering- og ingeniørkompetanse fra oljeleverandørindustrien.
- Produksjon av hydrogen/ammoniakk fra havvind, ilandføres og foredles.
- Resirkulering batterier og silisium.

Dyreparken v/ adm. direktør Per Arnstein Aamodt og økonomidirektør Lasse Tønnessen, 12. oktober 2021

- Dyreparken frykter økt press mot sine yttergrenser, ved at omkringliggende interesser ønsker å regulere seg nærmere de arealer som i dag omkranser dyreparken.
- Gjennom selskapet Dyreparken Parkering AS, har Dyreparken kjøpt parkeringsplassen foran Travparken Eiendommen av KNAS
- Kristiansand kommune v/ ingeniørvesenet har inngått avtale vedr. trase ny hovedvannledning nord for Dyreparken (over til Tveit, bla. gjennom Vesvann).
- Dyreparken eier ikke selv store deler av tomtearealene inne i parken, men har festekontrakter med de forskjellige grunneierne.
- Festekontrakter er ofte «utfordrende over tid», ved fornying etc. (spesielt på næringstomter med høy omsetning)
- Har inngått avtale om kjøp av arealene nordvest for dagens regulerte område mot Vesvann (LNF-område).
- Kan også være interessert i arealer nordover mot Krovann for utvikling av nye tilbud innen konseptet overnatting/opplevelse, spesielt for barnefamilier.
- Er i dialog med Hamrevann AS angående arealer mot Hamrevann. Hamrevann AS har også opsjon på arealer «inn i parken» som er regulert til dyrepark.
- Ønsker større areal til ulike arter. Vekstarealer nødvendig for effektiv avl.

- Mener det er et økende behov for ytterligere arealer til kyst- og sjøaktiviteter innen kommunen. Det må sikres tilstrekkelige sjøarealer for naturbasert reiseliv og overnatting i fremtiden.
- Ønsker å «balansere» ulike virksomheter innenfor området, bla naturbasert overnatting.
- Ønsker å utvikle andre rimelige attraktive overnattingstilbud i regionen som også har affeksjons-/opplevelsesverdi.
- Ambisjon å utvikle virksomheten fra park til destinasjon.
- Dyrepareren er interessert i å erverve eiendom av Kristiansand kommune langs E18 i retning Timenes
- Samarbeider med Roligheten vedrørende sjønært overnattingstilbud i sommersesongen.
- Samarbeid Eide Havbruk hvis konsesjon for produksjon i Kristiansand (Visningscenter i parken)

USUS v/daglig leder Synnøve Elisabeth Aabrekk, 14. oktober 2021

- Sentrale trender i utviklingen av reiselivsnæringen;
 - Småsamfunn/hverdagsturisme
 - Blanding/mix av tilbud i sentrumsområder
 - Utvikling av lokasjoner med utgangspunkt i hva området/områdene omfatter.
 - Kunst, kultur, mat.
 - Naturopplevelser (sykkel, kano, andre sjønære aktiviteter).
 - Utvikling fra «Kom og se» til «Ta i bruk/aktive opplevelser»
 - Registrerer også en utvikling gratis opplevelser til kommersialisering hvor en betaler for opplevelsene (for eks. planlagte klatreruter, padleturer med overnatting).
 - Næringen er svært skeptisk/negativ til aquakultur i kystsonen/skjærgården som er kommunens og landsdelens største aktivum i reiselivssammenheng.
 - Tilgjengelighet til sjø er blitt en svært knapp ressurs, prioritere fri ferdsel, unngå dispensasjoner som tillater bygging i skjærgården.
 - Prioritere sømløs infrastruktur, tid er en knapphetsfaktor.
 - Møte veksten i bobilturismen. Tilrettelegge bobilparkering/overnatting slik at ulike opplevelsestilbud i distriktet gjøres kjent.
 - Unngå at overnattingstilbud /reiselivsbygg beregnet for utleie privatiseres ved å tillate omdisponering til private hytter (for eks Skudeviga i Randesund,
 - Sjærgårdsheimen på Flekkerøya, Hamresanden, Verftet i Ny Hellesund hvor det nå ikke finnes tilbud til turister, besøkende mv.).
 - Tilrettelegge for kommersiell opplevelsesturisme (ikke faste/permanente anlegg) på øyer i skjærgården.

KNAS v/adm.dir. Jan O. Larsen, 14. oktober 2021

- Møtet omhandlet områder som KNAS er i besittelse av.
 - **Borgeheia**, ca. 2 000 dekar. Området ligger vest for rullebanen og forsvarets arealer på Kjevik. Området ligger strategisk til ift flyplass, europavei, havn, strømforsyning og sjøvann (til kjøling). Området er tidligere vurdert, men falt i forrige runde slik at dette i dag ligger som LNF i gjeldende arealplan. KNAS anbefales at området innarbeides i ny plan med status «til vurdering for energiforedrende industri (en av Danmarkskablene går gjennom («over») området..

- **Støleheia Sør**, ca. 1 500 dekar. Området er nå under regulering, ca. 200 dekar detaljreguleres og ca. 700 dekar områdereguleres. Området har god infrastruktur for energiforedlende industri (strøm, kjølevann, mv), men enkelte stiller spørsmål med områdets strategiske beliggenhet.
- Utvidelse **Sørlandsparken Øst** mot nord, ca. 200 dekar langs gamle E18. Området egner seg for lager/logistikk. Må planlegges i samarbeid med Lillesand kommune.
- **Holskogen gård**, ca. 900 dekar. Arealet ligger mellom Vågsbygd og Langenes og er ikke vurdert i tidligere arealplaner. Det er først og fremst aktuelt som et fremtidig bolig- eller hytteområde
- **Marvika orlogstasjon**. KNAS er meget negativ til at Kristiansand havn og Returkraft har lansert dette arealet til bulklager og CO2-lagring. Lite forenlig med utviklingen av områdeplan Lund og det nye byutviklingsområdet på Marviksletta. Orlogsstasjonen sammen med lokaliteter på Lund og i og nær Kvadraturen er godt egnet for personellintensiv virksomhet og da gjerne store hovedkontoretableringer.
- **Borheia** mellom industriområdene Rige og Mjåvann, ca 300 dekar ligger tett på E39 og tett på ny omkjøringsvei rundt Kristiansand. Området har god kommunikasjon både øst- og vestover samt mot Kvadraturen. Området har allerede god kollektivdekning og egner seg slik KNAS ser det til kontorvirksomhet som ikke kan lokaliseres i Kvadraturen og som også trenger kommunikasjoner mot vest. Anbefales lagt inn i arealplanen med relativt høy utnyttelse (antakelig kontorformål) slik at dette kan reguleres raskt for slik å bli et tilbud til etableringer i Kristiansand.
- **Forsvarets arealer på Kjevik** (ikke i KNAS sitt eie). Beliggenheten tett på flyplassen kan være viktig for enkelte næringer, men også for å understøtte videre utvikling av flyplassen.
- **Oddernes tun**. Under regulering til bolig.
- **Marviksletta**. Under transformasjon til hovedsakelig bolig med tilhørende funksjoner.
- **Helsebydelen Eg**, ca. xxx dekar. Bygging av barnehospice i gang og vil stå ferdig innen ett år. Trekanten Sykehuset - Universitetet – Kvadraturen representerer den største samlingen av kompetansearbeidsplasser mellom Oslo og Stavanger. Videre næringsutvikling i dette miljøet vil både styrke de eksisterende institusjonene og være en attraktiv lokalisering for nye kompetansebedrifter.
- Vige. Området er et ferdig regulert næringsområde, men synes nå å bli endret til havne- og veiformål da innslaget for den nye omkjøringsveien rundt Kristiansand sannsynligvis vil komme her.
- **Strømsheia** er regulert til 55 000 kvm kontor i kombinasjon med 270 boliger. Området har en attraktiv lokalisering på metroaksen. Reguleringsformålet er stort nok for å dekke 3-4 hovedkontoretableringer.
- **Holskogen industriområde** er et ferdig regulert næringsområde ytterst i Vågsbygd. Rekkefølgekrav, bindinger til et sprengstofflager og føringer ift kvalitet på Vågsbygdveien har gjort at det hittil har vist seg vanskelig å åpne området.
- **Dalane**. KNAS har p.t. lite næringseiendommer i dette området. Området er viktig med tanke på å understøtte en utvikling lenger nord, blant annet på Støleheia. Nærhet til sentrum gjør også området særlig attraktivt.
- KNAS eier også gjennom **eierskap i LINA** arealer i Lillesand kommune (Sørlandsparken Øst, Agder næringspark og Vestergate 10 i Lillesand sentrum.

Prosjektnavigator AS v/daglig leder Eivind Buckner, 15. oktober

- Utviklingstrender og arealbehov for ny industri i forbindelse med det grønne stiftet (Battery Coast).
- Battery Coast er et prosjekt finansiert av Kompetansefondene som har som formål å tiltrekke nye investeringer til Sørlandet.
- Mener Støleheia Sør har de nødvendige kvaliteter som attraktiv lokalisering for energiforedlende industri. Dette forutsetter imidlertid at området reguleres og at et mindre område (min. 100 dekar?) opparbeides.
- Også Lista (flystasjonen) og Vennesla har arealer som kan tilrettelegges for energiforedlende industri.
- Borgeheia kan først og fremst på grunn av at en Danmarkskabel går gjennom området, også tilrettelegges for slik virksomhet.

Agder Energi Nett AS v/Astrid Hilde og Trond Arild Reiersolmoen, 1. november 2021

- Agder energi har fram til i dag en utbygd effekt på 1300 MW
- Agder energi har forespørslar på ytterligere 4000 MW på nye tilknytningssaker. 1000 av disse er under realisering. Etterspørselen fordrer mye oppdragering og nybygging.
- Det er viktig å ta vare på de store områdene som har god tilgang på effekt i dag (Elkem og Nikkelverket mm) over tid og ikke transformere disse slik at utbygd nett og effekt nedskaleres, jf. endring fra industri til bolig på Hunsøya.
- Effektivisering av industrien kan frigi effekt og energi som kan benyttes annerledes og til grønnere industri:
 - Hydrogenstasjon på kaia til Glencore
 - Elkem ASA har egen områdekonsesjon gitt direkte av NVE og krafttilgangen er knyttet til virksomheten. Det kreves egen søknad og tillatelser fra NVE dersom virksomheter utenfor konsernet skal få tilgang til krafta. Glencore har også slik områdekonsesjon.
- Nettselskapene leverer strøm til virksomheter fra 132kV og nedover Statnett leverer tilknytning til sentralnettet på 420 KV og 300 KV
- Utredningen knytta til omlegging av kystlinja har en figur som illustrer strømforsyning knytta til ulike effektbehov (virksomheter, tettsteder, byer, store næringsområder og kraftkrevende industri mm).
- Avstand fra regional- og distribusjonsnettet og deres transformatorstasjoner er avgjørende for muligheten til å ta ut store effekter. F.eks. slik som å etablere energikrevende virksomheter.
- Kraftnettet deles inn i:
 - Lavspent fordelingsnett 230-1000V
 - Høyspent Distribusjonsnett 11-22kV
 - Regionalt distribusjonsnett 45-132 kV
 - Transmisjonsnett (sentralnettet) (300-420kV) Skagerak 1-4 er likestrømskabler og kan ikke levere strøm direkte. Likeretter-anlegget (omformerstasjonen) ligger på Støleheia og transformerer vekselstrøm (som vi får i stikkkontaktene AC/DC) til likestrøm (DC) for å kunne transportere kraft over lange avstander. (Dvs. dette er enveiskjørte? kabler til/fra kontinentet.)
- Skagerak 1 og 2 er fra 1976 og vil kreve oppgradering, det gjelder også transformatorstasjonen (omformerstasjonen – likeretteranlegget) for linjene på Støleheia. Vurderingene av oppgraderingen henger bl.a sammen med eksportpolitikken og den hybride havvindkabelen.

- Morrow Arendal har et kraftbehov på ca 300 MW som skal leveres gjennom 2x132 kV-linjer.

Krafttilgang (effekt)

- Øst
 - Borgeheia (Kjevikeia) – Agder Energi vurderer for tiden ledig kapasitet dersom det blir bygget en ny transformatorstasjon på området og kapasiteten i linjenettet fra Ålefjær blir forsterket.
 - Sørlandsparken begynner å nå taket på strømkapasitet. Det betyr at det kan komme krav om oppgradering av linje og ny transformatorstasjon. Agder Energi må i tilfelle få en bestilling på det – kundeutløst behov. Kapasiteten til omstilling av parken til lading av lastebiler mm. er begrenset. Saksbehandlingstiden for ny stasjon er 4-5 år.
 - Kjerlingland mangler regionale overføringslinjer for strøm. Det er ikke planlagt ny linje og strømkapasiteten er begrenset.
- Dalane
 - Forsynes fra Krossen stasjon og fra Augland stasjon
 - Linjenettet er både 22 kV og 11 kV. Dette er utfordrende mht. sammenkobling. De kan heller ikke kobles direkte sammen med 132kV-linje.
 - Tilgang på kraft til ladestasjon for busser og kommunens biler er utfordrende? Her får dere sende inn en bestilling så skal vi utrede hva som skal til for å tilknytte behovet.
 - Returkraft produserer kraft, men er avhengig av at Agder Energi leverer strøm dersom Returkraft er «nede».
 - Hvis Kystlinja legges om Mjåvann bør man i det minste har diskutert mulighet for kabel i tunellen opp til Dalane.

Kostnader til nye linjer og transformatorstasjoner

- Regionale Kraftlinjer koster i snitt er 6-7 mill pr km 132 kV-ledning i luft – det er mye mye dyrere med kabel og NVE vil normalt ikke godta kabelløsninger.
- transformatorstasjon i regionalnettet koster ca 100 mill i snitt og dette gir en gjennomsnittlig MW pris til kunde på 1-2 mill pr MW.

Kystlinja

- Det er NVE, som gjennom konsesjonsbehandlingen bestemmer trase utfra en kostnyttvurdering. Kraftlinjer på regionalnettet er unntatt bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Kommunen er ikke myndighet og gir kun uttalelse.
- Traseen som kommunen ønsker, er lengre og dyrere enn dagens linje. Det er derfor viktig at kommunen synliggjør behovet for kraft langs den anbefalte traseen, eksempelvis tilrettelegging for ladestasjon ved Mjåvann.
- Lohnelier forsynes med 22kV linje. Er det mulig å få økt tilgang fra Leire transformatorstasjon? Hvor mye?

Kraftbehov

- De store kundene som Agder Energi leverer strøm til pr i dag har en leveranse på mellom 20-60 MW. Den største kunden mottar ca 70 MW.
- Høllen vest har relativt god tilgang på kraft tilrettelagt for NOV og som er lite i bruk pr dd. Aktuelt område for tilrettelegging for en mindre hydrogenfabrikk med behov for

20-30 MW. Dette krever som minimum utvidelse (eller trolig en ekstra transformatorstasjon).

- Agder Energi er i dialog med Kristiansand havn og ny transformatorstasjon i Havnegata/Dronningens gate.

Glencore Nikkelverk v/ adm. direktør Nils Gjeldsten, Jarl Sandnes og Bjørg Haugland, 2. november 2021

- Bedriften registrerer et økt press på arealene rundt fabrikken og arealene over fjellhallene i Dueknipen. Så langt har bedriften klart å stoppe eller tilpasse planforslag som kan være i konflikt med industrivirksomheten. Glencore ønsker at en ny arealplan kan bidra til å sikre bedriften gjennom å redusere presset på omkringliggende arealer og anmoder om at dette løses enten gjennom hensynsone eller planformål/- bestemmelse.
- I samarbeide med Hennig-Olsen Eiendom ønsker Glencore at en mindre areal i sjø (ca 5 400 kvm) endres til fremtidig næringsvirksomhet, tilsvarende tilstøtende arealers arealformål.
- Bedriften har bygd ut det aller meste av mulige arealer på egen eiendom og er således spesielt opptatt av arealeffektivisering og transformasjon av allerede utbygde arealer.
- Bedriften har produsert hydrogen helt siden 1950-tallet, med skal nå oppgradere produksjonsanlegget. I denne forbindelse flyttes produksjonen internt på industriområdet. Produksjonskapasiteten vil bli større enn bedriftens eget behov.

Hennig- Olsen Eiendom v/prosjektleder Øystein Andersen, Prosjektpartner AS, 18. november 2021

- Fabrikken har utviklet seg og ekspandert over en lengre periode til å bli en stor arbeidsplass i Kristiansand. Produksjonsarealene er plassert lengst mot vest med tekniske rom på siden mot friarealet.
- Dette er de tyngste installasjonene i fabrikken og vanskelig å flytte. I forbindelse med oppgraderinger av Hennig Olsen IS sin bygningsmasse og planlegging for fremtidig drift, er logistikk/kjøremønster et viktig.
- Situasjonen i dag er slik at kjøreareal rundt fabrikken er veldig begrenset mot vest og mot hovedvei i nord. Det er derfor behov for å kunne etablere en kjørevei rundt fabrikken dimensjonert for semitrailer og med tilgjengelighet for utrykningskjøretøy. For at dette skal kunne løses på en god måte, med tilstrekkelig areal for store kjøretøy og med nødvendig areal for sporingskurver, bør arealet av tomten utvides mot vest.
- Bedriften ønsker derfor å erverve ca 1300m² av friområdet til dette formålet og spiller dette inn i prosessen med revidert kommuneplan. Området er avsatt som strandsettingsplass. Tilleggsinnspillet suppleres med omtale knyttet til utredninger som er gjennomført mht. grunnforhold og forurensing i grunnen, flomsikring mm.
- Videre har bedriften sammen med Glencore Nikkelverk sendt inn et arealinnspill som gjelder utfylling av bukta mellom de to bedriftene (ca. 5 400 kvm). Utfyllingsarealet som ligger inne i kommuneplanen har utfordringer mht grunnforhold, men ønskes likevel beholdt som mulig utviklingsområde.
- For å frigjøre plass planlegges parkeringsplassen lagt i første etasje på nytt bygg. Byggehøyden på fabrikken er tilpasset naboeiendommene i nord. Kommuneplanbestemmelsen om 3 meter byggehøyde over havet ivaretas ved fylling og utbygging av fabrikken?

Omtale

Business region Kristiansand (BRKrs) henvendte seg per brev til et utvalg større bedrifter med tilbud om at de som måtte ønske dette, kunne møte rådgivere i BRKrs og representanter for faggruppen som jobbet med næring og plasskrevende handel. (Elkem, Glencore, Hennig-Olsen, Dyreparken, Agder Energi, Stray Kjøkken, KNAS, Mjåvann industriområde, Lohnelier mfl.)

Oppfølging i planforslaget

Det er stor bredde i innspillene fra bedriftene. Flere av bedriftene har konkretisert sine innspill til kommuneplanen med konkrete arealinnspill som oppfølging av møtet. Næringsområdene på Mjåvann, Strai, Langemyr-Dalane, Hennig Olsen og Dyreparken er utvidet sammenlignet med kommuneplanens arealdel fra de tidligere kommunene. Møtene har i tillegg gitt faggruppens medlemmer nyttig kunnskap bl.a. om krafttilgang og utviklingsplaner for nye grønne næringer. Denne kunnskapen har vært viktig for utforming av planforslaget.

5. Blå- grønnstruktur

5.1. Innlegg på kveldsmøte i skogeierlaget, august 2021

Generelt om arrangementet

Skogeierlaget avholder tidlig hver høst, i slutten av august, en utendørs skogkveld for alle medlemmene. Dette er tradisjonen tro et godt besøkt arrangement, ofte 50-60 deltakere dersom været er ok.

Kommunen var invitert på skogkvelden 2021. Orienterte om prosessen. Understreket særlig hovedsatsingene og overordnede arealstrategier i vedtatt samfunnsdel og at arealdelen skal bli det operative dokumentet for å oppfylle samfunnsdelens målsettinger. Særlig ble det politiske vedtaket om å kutte 80 % i utslippet av klimagasser innen 2030 understreket.

Kommunen er også invitert til skogkvelden i august 2022 for å gi en kort orientering om status i arbeidet og informere om frister osv.

Innspill

Overordnet orientering om kommuneplanens rolle og prosess med å utarbeide den. Det kom ikke innspill på konkret arealbruk.

Omtale

Omtalt i programmet som ble sendt ut i forkant av arrangementet.

Oppfølging i planforslaget

Skog- og jordbruk er temaer som har fått stor oppmerksomhet og tydelige føringer i planforslaget.

5.2. Møte med alle faglagene i landbruket

Generelt om arrangementet

Møtet ble gjennomført i desember 2021. Kommunens representanter orienterte om kommuneplanens samfunnsdel med overordnede arealstrategier (særlig understrekning av hovedmålsettingen om å unngå nedbygging av jordbruksareal), senterstruktur, samfunnsdelens hovedsatsingsområder, målsetting om 80 % reduksjon i utslipp av klimagasser innen 2030, kommunens strategi om fortetting framfor feltutbygging, begrepene arealnøytralitet og arealregnskap, planleggingsprinsippet samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, omdisponering av dyrka mark i kommunen, matjordplan, spredt utbygging i LNF-områdene med særlig vekt på omfang og lokaliseringkriteriene, langsiktig grense mot utbygging mot jordbruksareal og friluftsområder, forvaltning av kulturmiljøer.

Innspill

Etter kommunens gjennomgang, gjengitt ovenfor, kom det flere innspill og spørsmål fra deltakerne.

Det viktigste som faglagene poengterte var at en ny arealdel ikke må legge opp til nedbygging av jordbruksareal. Mye av kommunens jordbruksareal er blant det beste i hele landsdelen.

Andre innspill:

- opptatte av at det blir gjort en grundig prosess for å tilbakeføre jordbruksareal med annet arealformål til LNF i den nye arealdelen.
- utfordringer for gårdbrukere med stor andel leid jord.
- hva kommuneplanens arealdel betyr for viltforvaltningen.
- flaskehals i forhold til tømmertransport langs det offentlige vegnettet.
- det positive med bynært landbruk

Omtale

Invitasjon ble sendt til lokallagene av skogeier- og bondelagene i kommunen. Det var fysisk møte.

Oppfølging i planforslaget

Det har blitt gjort en grundig gjennomgang av jordbruksareal med annet arealformål. Ny arealdel foreslår å tilbakeføre 87 daa til LNF.

Hensynet til viltforvaltning har vært sentralt i vurderingen av arealinnspill nær rv. 9 på Dalane.

5.3. Dialogmøte med fiskerinæringen

Det ble avholdt dialogmøte med fiskerinæringen i januar 2020 som del av medvirkingen i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel.

Fiskerinæringen var opptatt av at det ikke må komme annen arealbruk inntil viktige mottaksplasser som kan vanskeliggjøre deres situasjon. Næringen var også opptatt av at det må være velfungerende forhold på land for transport fra mottaket.

Ny arealdel foreslår en videreføring av den gjeldende arealbruken for de aktuelle områdene.

5.4. Stand på torget under Miljøuka 2021 – Bærekraftig sammen

Generelt om arrangementet

Standen var på en lørdag formiddag med fint vær og mange folk ute. De som besøkte standen, ble bedt om å skrive stikkord for sine refleksjoner om de to spørsmålene nedenfor (som stod skrevet på en flip-over) på gule lapper og henge de opp. Det var totalt samtaler med ca. 50 personer.

Innspill

Det var to spørsmål kommunens medarbeidere ønsket publikums innspill på:

1. «Hva er viktige vilkår for å få mer selvdyrking og kortreist mat i Kristiansand fram mot 2030?»

Et konsentrat av innspillene:

- Unngå nedbygging av landbruksjord.
- Viktigheten av å ha fysisk mulighet for selvdyrking i nærområdene. (Eksempelvis hustakene som ressurs for selvdyrking og etablering av kolonihager) .
- Ønskelig med «mathall» eller andre omsetningskanaler for omsetning av de kortreiste produktene.

2. «Hva er viktige grønne kvaliteter i framtidens Kristiansand?»

Et konsentrat av innspillene:

- Viktig med mange- og lett tilgjengelige områder for nærfriluftsliv for innbyggere i alle aldersgrupper. Områder kan gjøres mer attraktive ved f.eks. åpning av bekker.
- Hustakene som ressurs - både som grøntområde (sedumtak) og som energikilde (solceller).
- Bevare turområder – uheldig at Hamrevann blir bygd ned.
- Bevare Odderøya.

Omtale

Arrangement ble kunngjort på [programmet til Miljøuka](#) og på [facebook-siden til Miljøuka](#).

Oppfølging i planforslaget

Planforslaget legger føringer for å unngå nedbygging av dyrka mark. Betydningen av et aktivt jordvern går tydelig fram i både planbestemmelse og i planbeskrivelsen. Formål i plankartet skal sikre en langsiktig grense mellom utbyggingsområder og marka i et langsiktig perspektiv. Planforslaget foreslår en redusert utbygging av Hamrevann og foreslår heller ingen utbygging på Odderøya.